

## Rok 1968 – moje vzpomínky

Maria Klima-Lenart

Nikdy nezapomenu na návrat do Polska z dovolené v roce 1968. Byl srpen, nejslunečnější a z hlediska počasí také nejklidnější měsíc v roce, bohužel ne také z hlediska politiky, ale o tom jsem tehdy ještě nevěděla.

Společně s manželem Janem jsem byla na dovolené v Maďarsku na poloostrově Tihany, který se svou severní částí noří do jezera Balaton. Byli jsme ubytováni v hotelu na břehu jezera. Na návrší, leželo malé malebné městečko Tihany, kterému kralovalo opatství Benediktýnů z jedenáctého století s bílými v slunci se lesknoucími věžemi kostela. Kolem opatství se rozkládaly staré, nízké domky městečka. Bylo ticho a klid, turisté ještě neodhalili šarm severního břehu jezera. Rozprostíral se odtud výhled na celé, v slunci se blankytem lesknoucí jezero i na druhém břehu zelenozlaté návrší s bílými domky. Strávili jsme v Tihany báječné dva týdny, plavali jsme, procházeli se po návrší a jezdili podél severního břehu jezera. Je tam mnoho hospůdek, kde podávají tu nejlepší polévku z dušeného masa v Maďarsku. A k ní se popíjí mladé víno. O takové dovolené se člověku ani nezdá. Bohužel všechno má svůj konec, zítra už odjíždíme. Do Krakova se budeme vracet přes Budapešť i českou Prahu. Zastavíme se tam na jeden, dva dny.

Vyjíždíme ještě před úsvitem naší Syrenkou (Syrena je typ auta FSO – pozn. překl.) ve směru na Budapešť, a po asi dvou hodinách už jsme ve městě a tady – šok! Informace, že hranice s Československem je uzavřena. Co to znamená? Jak se dostaneme do Polska? Jan rozhoduje: Jedeme na konzulát, ptám se: a ty víš, kde to je?

Ano, samozřejmě (manžel znal Budapešť dokonale). Na konzulátu je zástup Poláků, stejně tak zmatených jako my. Ptáme se úředníka – jak se máme vrátit? Odpovídá: zatím sami nevíme, v Československu jsou nepokoje, je tam velmi neklidně. Jet tamtudy je velmi nebezpečné, máme zprávy o napadení polských aut. Musíte počkat několik dní, až se situace uklidní a každý den se tu také musíte hlásit. OK, smůla, máme prodlouženou dovolenou. Jedeme na Rybářské bašty tam na Uri utca bydlí známá Jana, starší paní, u které už několikrát byl. Byla ráda, že nás vidí. Byt je rozkošný, v budově staré zástavby, jen dva kroky od kostela sv. Matěje. Rybářské bašty jsou jedním z nejvíce klimatických míst Budy, s pěkným výhledem na druhé straně ležící Pešť. Tyto dny přidané k naší dovolené jsme strávili toulkami po Budapešti. Konečně přišlo rozhodnutí o možnosti návratu – úplně překvapení! Vrátime se přes SSSR, možná poprvé ve své historii se rozhodli otevřít hranice úplně všem!

Jedeme do města Záhony, to je hraniční přechod na území SSSR, dál máme jet do Lvova.

Jsmo na hranici. Řada, určitě budeme čekat dvě hodiny. Před námi je karavan s francouzskou registrační značkou, vpředu má naaranžované korouhvičky: francouzskou i tu červenou se srpem a kladivem, má také nálepkou Francouzské komunistické strany. Vystupuje z něj pár, pravděpodobně manželé, muž je naladěný velmi nadšeně v chování k bratrům komunistům. Koukáme na sebe s Janem, jak dlouho mu to nadšení asi vydrží? Bohužel netrvalo dlouho. Celník jim přikázal odevzdat všechno ovoce

i všechny čerstvé potraviny – jejich převoz je zakázán kvůli možnosti přenesení nákazy. Francouz jim říká, že to mají na cestu. Niet, nie nada – u nas wsieho mnoho, mżona pokupit po drogie čo tolko choćetie. Francouz se rozčlil, nic neodevzdali, rozhodli se, že sní aspoň to ovoce, které jim chtěli vzít. Stáli opření o bok karavanu a jedli a jedli. O! To se ale už nelíbilo Rusům, dva kontroloři, které zavolal celník, vešli do karavanu a začali ho prohledávat, otevírali všechny úložné prostory, nakonec našli síťovku broskví, vyjeli a prikázali Francouzovi zajet na bok a začalo to: rozmontovali všechno, co se dalo, nábytek, obložení stěn i podlahu, lavice, všechno, co bylo možné. Hledali u kamaráda komunisty kdo ví co. My už jsme odjeli, samozřejmě po odevzdání ovoce – on tam ještě zůstal, myslím, že se rychle vyléčil z přátelství k bratrům komunistům, které tak horlivě prokazoval na začátku.

Začala cesta přes Karpaty. Šplhali jsme serpentinami nahoru. Byly to nezapomenutelné výhledy, nad námi blankytné nebe bez jediného mráčku. Bylo vedro. V okolí, kam oko dohlédlo, se linul pás hor porostlý lesy, to všechno v sluneční záři. Cesta, která byla před námi, se linula mezi horami, byla skvělá viditelnost na mnoho kilometrů. A všude bylo velmi klidně. Jak jsme sjeli dolů, spatřili jsme daleko před sebou v našem směru jedoucí dlouhou řadu jakýchsi velkých vozidel. Jeli pomalu. Co jsou zač – přibližovali se zvolna, začali nás míjet: tanky, polní kuchyně, děla, vojáci na korbách nákladáků, malá pauza a pak to samé znovu. Tak to šlo několik kilometrů – co se děje? Vypadá to jako armádní konvoj, kam jedou? Pamatuji si, že blízko našeho hraničního přechodu je i přechod do Československa, že by ta armáda jela tam? Začali jsme mít strach. Doufejme, že co nejrychleji dorazíme do Lvova.

Už skončili Karpaty, na cestě míváme bídne vypadající vesnice, málo lidí, žádné zahrádky, žádné květiny, žádné ovocné stromy, žádné obchody. U cest rostou jediné ořechy. A to celník říkal: u nas wsieho mnoho!

Konečně jsme ve Lvově, předměstí, bulváry, snad ještě předválečné ulice, zanedbané domy, šedí lidé, nevypadá to zrovna vesele. Až je z toho smutno. Dojíždíme do centra, zastavujeme se v malé uličce. Vystupujeme, abychom se trochu rozhlédli. Přichází k nám malá, možná

devítiletá holčička s plavým copem a ptá se:  
- dobrý den, jste Poláci? Jedete do Polska?

- ano, vracíme se do Polska, ale ty mluvíš výborně naším jazykem, kde ses ho naučila?

- u nás, doma mluvíme polsky.

- tak to možná má tvoje rodina polské kořeny, ne? Jak se jmenuješ?

- jsem Maša.

- Maša – tak to jsme jmenovkyně... v té chvíli přichází k holčičce jakýsi muž, možná její otec? Je rozčilený.

- Maša, idiet, idiet, ty znaješ čo nie nada rozgowariwat z nieznakomcami. Vzal malou za ruku a rychle odešli. Byli jsme velmi udivení jeho chováním, o co mu šlo? Bylo to zvláštní. Vrhli jsme se na poznávání Lvova. Dělíme se s Janem o úvahy, o tom, co zrovna vidíme, nad čím žasneme, co nás nadchlo. Rozmlouváme také o případném noclehu, ale máme na to malou naději v takovém houfu návštěvníků... naši rozmluvu uslyšel mladý člověk, promluvil na nás polsky: dnes je velice těžké sehnat nocleh, ale já vám pomohu, v práci začínám v 17 hodin, přijďte tam za mnou, do Inturistu. Slušně jsem poděkovala – samozřejmě, že přijdeme. Chodili jsme po ulicích, pěkné staré, ale často dost zanedbané domy, míváme jeden nový obchodní dům, vcházíme, lidé nás oslovují – jestli máme něco na prodej – je to zvláštní a otravné, rychle odcházíme. Já jsem byla ve Lvově poprvé, Jan, který se na Ukrajině narodil, sem jezdil jako dítě. Avšak z toho města si nic nepamatoval. Když jsme šli okolo kostela, uslyšela jsem hudbu, vešli jsme, mše byla sloužená v latině, ale k našemu překvapení se věřící modlili a zpívali polsky.

Nakonec nadešel čas jít do Inturistu, ale znova jsme byli v šoku: přijdeme k našemu ochotnému známému z ulice a já povídám:

- ahoj, jsme tu, jak jsme se dohodli, odpovídá mi:

- ja nie panimaju vaš jazyk, nie znaju čo vy imiejete v vidu.

Vytřeštila jsem na něho oči a za chvíli jsem začala mluvit svou lámanou ruštinou. Nocleh byl vyřízený a to v Georgu, nejlepším předválečném hotelu. Už byl čas na večeři, šli

**České vize pro Evropu, evropské vize pro Česko**  
**Czech Visions for Europe, European Visions for the Czechs**

jsme něco sníst, samozřejmě do Geoga. Nádherné vybavení, elegantní nábytek, křišťálové lustry, číšníci ve smokinzích – a hosté? V neupravených košilích, nahnutí nad talíři jedí s lokty opřenými na stole.

Už jsme měli dost všech těch kontrastů. Nevyužili jsme noclehu v hotelu a brzo nad ránem už jsme byli v Jaroslavě u Janovy rodiny.

Netrvalo to dlouho a objasnila se celá naše zpáteční cesta – byl to smutný konec Pražského Jara zakončeného vojsky Varšavské smlouvy. Bohužel také i polským vojskem.